

המסע הראשון מהר סיני

בואם של בני קהת: **(כה) מאסף לכל המחנות - תלמוד** ירושלמי, לפי שהיה שבטו של דן מרובה באוכלוסים היה נוסע באחרונה, וכל מי שהיה מאבד דבר היה מחזירו לו. אית מאן דאמר כתיבה היו מהלכים, ומפיק לה מן (במדבר ב, יז): "כאשר יחנו כן יסעו", ואית דאמרי כקורה היו מהלכים, ומפיק לה מן "מאסף לכל המחנות":

4. דברים פרק א

(ו) ה' אלהינו דבר אלינו בחרב לאמר רב לכם שבת בהר הזה:
(ז) פנו וסעו לכם ובאו הר האמרי ואל כל שכניו בערבה בהר ובשפלה ובנגב ובחוף הים ארץ הפנעני והלבנון עד הנקרה הגדל נהר פרת:
(ח) ראה נתתי לפניכם את הארץ באו ורשו את הארץ אשר נשבע ה' לאבותיכם לאברהם ליצחק וליעקב לתת להם ולזרעם אחריהם:

5. גור אריה למהר"ל במדבר פרק י

(יא) נמצאת אומר - פירוש, למה הוצרך לכתוב יום שנסעו משם, אלא לומר שהיו שם שנה פחות עשרה ימים, כמשפט הנושא אשה, שנאמר (דברים כד, ה): "נקי יהיה לביתו שנה אחת ושמח את אשתו", כך כל י"ב חדש של מתן תורה היו נחים ולא נוסעים ומטולטלים, רק הכל דרך שמחה. ואלו עשרה ימים, מפני כי הנסיעה היא נסיעה של כבוד וגדולה עם הדגלים, ולא היה כבוד כמוה, לכך היה התחלת נסיעת הדגלים בתוך השנה, וכיון שעל כל פנים היה תוך השנה, היה זה אחר שעבר שני שלישי החודש, ולא נשאר רק מיעוט החודש, התחילו ליסע דרך כבוד וגדולה:

6. רש"ר הירש במדבר פרק י

(יב) ויסעו בני"י למסעיהם - ההוראה העיקרית של "נסעו": לקום מן המקום שאדם נח בו עד כה, ומכאן: לעקור מהמקום, להתחיל לנוע. "נסעו" מורה אח"כ גם על עקירה הולכת ונמשכת, לקום בלי הרף, להתמיד בתנועת ההתקדמות - לעבור ממקום למקום. בייחוד משמש הפעל בהוראה זו כאשר מדובר בהמון רב המתנהל בכבדות והתנועה קשה עליו... **בפרק שלנו "נסעו" משמש בשתי ההוראות: לעקור מן המקום ולעבור ממקום למקום. הם עקרו ממקומם כדי להתחיל במסעות שיביאו אותם אל הארץ:**

(יג) ויסעו בראשנה על פי ה' ביד משה - גם מסעם ממצרים לסיני היה על פי ה' ביד משה, אך היתה זו הפעם הראשונה שנסעו על פי המתואר כאן - כעם התורה, במחנות מסביב למשכן התורה, והענן השוכן על עדות התורה או הנעלה מעליה, מורה להם לחנות או לנסוע, וארון הברית של עדות התורה נוסע לפניהם לתור להם מנוחה. **כך לא נסעו מעולם.**

7. ר' חיים פלטיאל במדבר פרק י

(יד) ויסע דגל מחנה יהודה - הקשה מ"ה: א) דבכולהו דגלים כתיב "ונסע" וכאן כתיב "ויסע", ב) ועוד דבכולהו כתב "בני", רק בשבט ראובן כתיב: "ונסע דגל מחנה ראובן לצבאותם" (ולא כתוב "בני ראובן")! ותירץ דמיד כשהיה נוסע הענן, היה מיד נוסע דגל יהודה והיה הולך אחר הענן, ולהכי כתב "ויסע", מיהו בשאר דגלים דהיו צריכים להתמתין עד פריקת המשכן, כתיב: "ונסע" בדרך נחת היו נוסעים. ומשבט ראובן לא הזכיר "בני", לפי שבמחלוקתו של קרח היו משבט ראובן, לפיכך לא הזכיר בניו.

8. העמק דבר במדבר פרק י

(כה) מאסף לכל המחנות לצבאותם - מי שנחשל ולא יכול ללכת עם מחנהו, והיה נשאר יחידי אחורי המחנה, נאסף למחנה בני דן, ומחנה בני דן היו הולכים לאט עם הנחשלים עד שהביאום לצבאותם:

1. במדבר פרק י

(יא) ויהי בשנה השנייה בחדש השני בעשרים בחדש נעלה הענן מעל משכן העדת:
(יב) ויסעו בני ישראל למסעיהם ממדבר סיני וישכן הענן במדבר פארן:
(יג) ויסעו בראשנה על פי ה' ביד משה:
(יד) ויסע דגל מחנה בני יהודה בראשנה לצבאתם ועל צבאו נחשו בן עמינדב:
(טו) ועל צבא מטה בני יששכר נתנאל בן צוער:
(טז) ועל צבא מטה בני זבולון אליאב בן חלן:
(יז) והורד המשכן ונסעו בני גרשון ובני מררי נשאי המשכן:
ס
(יח) ונסע דגל מחנה ראובן לצבאתם ועל צבאו אליצור בן שדיאור:
(יט) ועל צבא מטה בני שמעון שלמיאל בן צורישדי:
(כ) ועל צבא מטה בני גד אליסף בן דעואל:
(כא) ונסעו הקהתים נשאי המקדש והקימו את המשכן עד באם:
ס
(כב) ונסע דגל מחנה בני אפרים לצבאתם ועל צבאו אלישמע בן עמיהוד:
(כג) ועל צבא מטה בני מנשה גמליאל בן פדהצור:
(כד) ועל צבא מטה בני בנימין אבידן בן גדעוני:
ס
(כה) ונסע דגל מחנה בני דן מאסף לכל המחנות לצבאתם ועל צבאו אחיעזר בן עמישדי:
(כו) ועל צבא מטה בני אשר פגעאל בן עכרון:
(כז) ועל צבא מטה בני נפתלי אחירע בן עינן:
(כח) אלה מסעי בני ישראל לצבאתם ויסעו:
ס

2. במדבר פרק י

(א) וידבר ה' אל משה ואל אהרן לאמר:
(ב) איש על דגלו באתת לבית אבתם יחנו בני ישראל מנגד סביב לאהל מועד יחנו:
(ג) והחנים קדמה מזרחה דגל מחנה יהודה לצבאתם ונשיא לבני יהודה נחשו בן עמינדב:
(ד) דגל מחנה ראובן תימנה לצבאתם ונשיא לבני ראובן אליצור בן שדיאור:
(ה) ונסע אהל מועד מחנה הלויים בתוך המחנות פאשר יחנו בן יסעו איש על ידו לדגליהם:
ס
(ו) דגל מחנה אפרים לצבאתם ימה ונשיא לבני אפרים אלישמע בן עמיהוד:
(ז) דגל מחנה דן צפנה לצבאתם ונשיא לבני דן אחיעזר בן עמישדי:
(ח) וינעשו בני ישראל ככל אשר צוה ה' את משה בן חנו לדגליהם וכן נסעו איש למשפחתו על בית אבתו:
פ

3. רש"י במדבר פרק י

(יא) בחדש השני - נמצאת אומר שנים עשר חודש חסר עשרה ימים עשו בחורב, שהרי בראש חודש סיון חנו שם ולא נסעו עד עשרים באייר לשנה הבאה: **(יב) למסעיהם -** כמשפט המפורש למסע דגליהם, מי ראשון ומי אחרון...
(יז) והורד המשכן - כיון שנוסע דגל יהודה, נכנסו אהרן ובניו ופרקו את הפרכת וכסו בה את הארון, שנאמר (במדבר ד, ה): "ובא אהרן ובניו בנסוע המחנה", ובני גרשון ובני מררי פורקים המשכן וטוענים אותו בעגלות ונוסעים, והארון וכלי הקדש של משא בני קהת עומדים מכוסים ונתונים על המוטות עד שנסע דגל מחנה ראובן, ואחר כך "ונסעו הקהתים": **(כא) נשאי המקדש -** נושאי הדברים המקודשים: **והקימו את המשכן -** בני גרשון ובני מררי שהיו קודמים להם מסע שני דגלים, היו מקימים את המשכן כשהיה הענן שוכן, וסימן החנייה נראה בדגל מחנה יהודה, והם חונים, ועדיין בני קהת באים מאחריהם עם שני דגלים האחרונים, והיו בני גרשון ובני מררי מקימים את המשכן, וכשבאים בני קהת מוצאים אותו על מכונו, ומכניסים בו הארון והשלחן והמנורה והמזבחות, וזהו משמעות המקרא: והקימו מקימי המשכן אותו עד טרם

9. הרב אברהם אלימלך בידרמן שליט"א פינחס

בפרשה (כו מב-מג): "אלה בני דן למשפחותם... ארבעה וששים אלף וארבע מאות", כתב הגה"ק ה'חפץ חיים' זי"ע (ח"ח על התורה פרשת פינחס), וז"ל: כאן גילתה לנו התורה כי אין חכמה ואין עצה לנגד ה', דהנה לבנימין בן יעקב היו עשרה בנים, ואילו לדן היה רק בן אחד - חשים בן דן. זאת ועוד, שבן יחיד זה היה חרש כמו שאמרו בגמרא (סוטה יג.), ואעפ"כ סוף דבר היה דן מרובה באוכלוסין הרבה יותר מבנימין ושאר שבטים. והיינו, שמתחילה היה נראה שעל דן לקנא בבנימין, אך לבסוף במנין בניי בפרשה זו מצינו להיפך, כי מעשרת בני בנימין לא עלה מנין בני שבטו כי אם "חמשה וארבעים אלף ושש מאות", ואילו מ'חשים' היו לו לדן "ארבעה וששים אלף וארבע מאות" צאצאים. ומסיים ה'חפץ חיים': ומכאן יש ללמוד, שמי שה' חפץ בו יוכל להצליח מבן אחד, יותר ממי שיש לו עשרה בנים. וכן הדין עם נכסים, יש לך עני מצליח ושמוח בחלקו, ולהיפך - יש עשיר שאינו מצליח (לבסוף), כי "עושה כולם ה'". כלומר, לא מה שנראה לאדם בעיני בשר הן לטוב הן למוטב - הוא האמת, ולא יאבד משלוות נפשו בבוא אליו איזה צר ומצוק, אלא יאמין שהקב"ה מנהיג את עולמו בחשבון, פעמים שחשבון זה מתגלה לנו מיד, פעמים שיתגלה אחר שנים, פעמים לאחר דורי דורות, ופעמים שלא יתגלה לנו לעולם, אך מאמינים בני מאמינים אנו שכך הוא.

על פי הדברים האלה אפשר לבאר את 'ברכת אב', שבירך יעקב את בנו דן בשעה שבירך את כל בניו: "דן ידן עמו... לישועתך קויתי ה'" (בראשית מט טז-יח), ולכאורה צריך בירור, מה ענין "לישועתך קויתי ה'" ל'ברכה'! אלא כדאיתא במדרש (בר"ר צד ג), שבשעה שנכנס דן אל אביו הקדוש ביכה את רוע מזלו, שיותר מבן יחיד אין לו, ואף הוא חרש שאינו שומע. אמר לו יעקב אבינו: שמע בני, זכור תזכור את ה' בכל מצב, תצפה לו בכל זמן ועידן - "לישועתך קויתי ה'", וממנו לא תזוז כי רק בכוחו להושיעך. ואכן קיים דן את ברכת האב, התחזק באמונה תמה בישועת ה', וסוף דבר זכה שמבנו יחידו נתרבה שבטו להיות ל'ארבעה וששים אלף וארבע מאות' - השני במנין השבטים.

10. שיחות הרצי"ה זצ"ל במדבר סדרה א תשל"ד

לספר במדבר יש ענין מיוחד בתוך חמישה חומשי תורה. בעולם הזה נמצא האדם בשני סוגי מצבים: בבית ובדרך. כאשר הוא יושב בבית הוא מוגן, לעומת המצאותו בדרך, הכרוכה בסכנות. אבל כך היא העובדה בסדר מציאותו של האדם הפרטי היחיד וכן של האדם הכללי, הכלל ישראלי. וההדרכה האלוהית מקיפה וכוללת את האדם בכל מצביו: האדם הבריא והאדם החולה, וכן האדם בבית והאדם בדרך. "בשבתך בביתך ובלכתך בדרך". יש מציאות של קביעות: "ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם". השכינה קבועה בתוכנו, בסדר חיינו, בבית מקדש, בבית שענינו קביעות האחיזה בקרקע. ועם זאת, בחיי האדם הפרטי ובחיי האדם הכללי ישנם מצבים של נדידה ושל הליכה בדרך. כך הוא סדר המציאות. ישנו צורך כזה. לכן אנו מתחילים ספר מיוחד, חומש במדבר, חומש הדרך, חלק מיוחד של תורה מן השמים שנמשך אלינו בלכתנו בדרך. אין התורה מתחמקת ואין היא מתעלמת מזה. אין הקב"ה עוזב אותנו לא בבית - ולא בישיבה, שאף היא בית שלנו - ולא בדרך. ספר במדבר הוא החלק המיוחד של תורה אשר ענינו השראת השכינה של המשך דבר ד' המנחה והמדריך אותנו והמופיע בתוכנו בדרך. התורה מקפת את כל המציאות, את כל חיי האדם, ומתוך הקביעות היסודית היא מאירה לנו ומורה לנו את הדרך.

בדרך אנו נפגשים עם כל מיני סיבוכים, כל מיני צרות וכל מיני נסיונות. "עשרה נסיונות ניסו אבותינו את המקום ברוך הוא במדבר", נסיונות ובזיונות. ועם כל זה יש חיוב

והכרח ללכת בדרך. בטבע המציאות יש איזו מידה של הליכה בדרך שאין להתחמק ממנה... ולכן, בדרך צריך להתפלל תפילת הדרך וברכת הגומל, בגלל הסכנה, כי "כל הדרכים בחזקת סכנה". יש צורך ששישים ריבוא מישראל יעברו במשך אחד עשר יום דרך הסכנות המדבריות מכל הסוגים ודרך כל מיני התנגשויות. וכשהם יוצאים לדרך, גם המשכן שנקרא מקדש הולך אִתָּם. השכינה שוכנת בתוכם. המשכן עם כל הארכיטקטורה שלו - עמודיו, אדניו ויריעותיו - ועם כל כליו, מיטלטל אִתָּנו. השולחן והמנורה, אשר מהם נובעים הלחם והאור לכל העולם, שהם שרשי הכלכלה והתרבות, נמצאים אִתָּנו. ובפנים - הארון, שבו שני לוחות הברית והתורה, שהם המקור הנשמתי לכל, ממקור אלוהים חיים. כל המשכן מיטלטל ממציאיותו היסודית של קביעות. אנו נפגשים עם מסעות. אנו נוסעים, אבל לא רק אנחנו אלא גם ריבונו של עולם נוסע אִתָּנו. השכינה אִתָּנו, כדברי חז"ל על הפסוק "איש נודד ממקומו" - איש זה הקב"ה. הקב"ה נודד במשך זמן מסויים ונמצא בדרך. נורא ואיום! "ויהי בנסע הארון", הארון שנקרא ד' נמצא בנודדים! הארון אשר מציאותו היסודית היא הקביעות - נודד.

11. לקוטי שיחות לרבי מנחם מנדל מליובביץ זצ"ל

בפרשת בהעלתך מסופר אודות מסעם של בני ישראל, "ויהי בשנה השנית בחדש השני בעשרים בחדש נעלה הענן מעל משכן העדת, ויסעו בני ישראל למסעיהם ממדבר סיני". והנה תוכן ענין המסעות, שבעמדם 'בהר סיני' קבלו ישראל את ההוראה ללכת מהר סיני, כלומר ש'הר סיני' עצמו 'מכריז' שיהודי לא יכול להישאר ולעמוד על עמדו, לעמוד סמוך להר סיני ולעסוק 'רק' בתורה, אלא נדרש ממנו ללכת מהר סיני ולעסוק גם בענייני העולם, גמילות חסדים, עבודת הברורים וכו'. כאשר בני ישראל עמדו בסמיכות להר סיני, לא היה שייך שיתעסקו בענייני חרישה וזריעה, שהרי לנגד עיניהם עומד הר סיני שבו קבלו את התורה, הר שמכריז ללא הרף שעליהם להיות בבחינת 'סיני', ומזה מובן שכדי שיכלו לעסוק בעניינים הקשורים עם ברור העולם, הוכרחו 'לנסע' מהר סיני.

אמנם, ההליכה מהר סיני גופא צריכה להיות קשורה עם 'הר סיני', בהתאם להוראות שלוקחים מהר סיני וכיוצא בזה, היינו שגם כאשר הולכים מהר סיני כדי לעסוק בענייני העולם, נמצאים תמיד בקשר ואחדות עם הענין דהר סיני. כלומר, לא זו בלבד שההוראה שיש ללכת מהר סיני כדי לעסוק בברור העולם ניתנת כאשר נמצאים בהר סיני, אלא עוד זאת שההליכה עצמה היא באופן שקשורים תמיד עם הר סיני, כמודגש בשעור חומש היומי בנוגע לאפן המסעות: "ולפי העלות הענן מעל האהל ואחרי כן יסעו בני ישראל"..." על פי ה' יסעו בני ישראל ועל פי ה' יחנו", ובאופן ש"ארון ברית ה' נסע לפניהם... וענן ה' עליהם" וגו'. וכאשר הולכים באופן כזה, אין מה לפחד לצאת לעסוק בברור העולם, כי כאשר הולכים ביחד עם "ארון ברית ה'" ו"ענן ה'" בודאי לא טועים וכו', אלא ממלאים את התפקיד והשליחות דענין המסעות בתכלית השלמות (יום ב' של חג השבועות תשד"מ).

12. של"ה פרשת בהעלותך דרך חיים תוכחת מוסר

(יב) "על פי ה' יסעו ועל פי ה' יחנו" (במדבר ט, יח), ואח"כ כתיב (שם שם, כ): "על פי ה' יחנו ועל פי ה' יסעו". יש רמז מוסר בכאן, על כל פעולה או תנועה שהאדם עושה, יאמר: "אם ירצה השם" או "בעזרת השם". למשל, בלכתו בדרך יאמר: "הנני נוסע בעזרת השם יתברך, ובדעתי לחנות במקום פלוני בעזרתו יתברך אם ירצה", וכשבא למקום החניה אז יחזור ויתן שבח, ויאמר: "הנה בעזרת השם יתברך באתי הנה, ובדעתי ליסע לזמן פלוני בעזרתו יתברך אם ירצה". נמצא שם שמים שגור בפיו בשעה שעולה במחשבתו, ובשעת מעשה, ככה בכל פעולותיו.